

ELIT-POP: LÄHIKUVA – noin 40 vuotta elitismiin ja populismin välissä

Lähikuva-lehden 40-vuotis-juhlaseminaari Turussa 23.4.2005

Lähikuva-lehti juhlisti 40-vuotista taivaltaan juhlaseminaarilla, joka järjestettiin Turussa lauantaina 23. huhtikuuta 2005.

Seminaarin yhteydessä oli näyttely Lähikuva-lehden historiasta, jossa oli esillä arkistokopioita ja lehtiä aina vuonna 1963 julkaistusta neljän sivun liitteestä lähtien. Näyttelyä tuki löyhä kronologia, josta kävi myös ilmi lehden muuttuminen kerholehdestä nykyiseksi tieteelliseksi, audiovisuaalisen kulttuurin kausijulkaisuksi

Seminaarin ohjelma

Hallituksen tervehdyksen jälkeen seminaariohjelma rakentui alustuspuheenvuoroista ja yleisestä keskusteluosuudesta. Alustajiksi oli kutsuttu lehden ja yhdistyksen toiminnassa mukana olleita henkilöitä Lähikuvan historian varrelta. Puheenvuoron käyttivät Ari ja Helena Honka-Hallilla, Martti Lahti, Veijo Hietala ja Laura Saarenmaa. Yleiseksi teemaksi oli määritetty Lähikuvan aseman kovan tieteen ja populaarin ilmaisun välimaastossa, mistä juontui myös seminaarin nimi "Elit-Pop – Lähikuva: noin 40 vuotta elitismiin ja

populismin välissä".

Suomen elokuvatutkimuksen seuran (SETS) tervehdyksen Lähikuvalle toi seuran sihteeri Outi Hakola, joka luonnehti Lähikuvan asemaa "suorastaan keihäänkärkimäiseksi" verraten keski-ikäistä lehteä puolta nuorempaan Suomen elokuvatutkimuksen seuraan. Hakola piti tärkeänä, että on ollut olemassa korkeatasoinen suomenkielinen julkaisu, joka on tehnyt tunnetuksi sekä kotimaista että ulkomaista alan tuoretta tutkimusta ja joka on tarjonnut tutkijoille kokemuksesta riippumatta tasokkaan julkaisufoorumin.

Ensimmäisen varsinaisen puheenvuoron käyttivät Ari ja Helena Honka-Hallilla, jotka toivat terveiset 1970-luvun Lähikuvasta puheenvuoroonsaan *Elokvakerhojen kultakauden perintö ja suomalainen elokuvatutkimus vuonna 0*. Molemmat toimivat aktiivisesti Turun elokuvakerhossa (TEK), ja tätä aikaa Honka-Hallilat muistelivat humoristisen lämpimästi. Aktiivinen elokuvakerhotoiminta muodosti turkulaisten elokuvaharrastajien parissa vahvan pohjan kunnianhimoiselle taide-elokuvaharrastukselle ja siitä juontuvalle kriittiselle elokuvajournalismille, joka näkyi myös Lähikuvassa. Lehden julkaisu tapahtui 1970–80-lukujen taitteessa luontevasti, kun TEK niputti esityksissä jaettavat elokuvaesittelyt samojen kansien väliin. Lehden juttujen tyyli vaihteli muista lähteistä kootuista esittelyistä välillä suorastaan "hämärään" ja "omituisen" esseistiikkaan, kuten Honka-Hallilat tote-

sivat pilke silmäkulmassa. Tieteellisyyttä Lähikuvaan toivat kerhotoiminnan ohessa järjestetyt opintopiirit ja Turun yliopistossa 1980-luvun alussa noussut kiinnostus elokuvan akateemiseen tutkimukseen, jotka vastavuoroisesti vaikuttivat lehden sisältöön ja tyyliin. Pikkuhiljaa siirryttiin myös teemanumeroiden tekemiseen. Talkoohenki ja vilpityn innostus elokuvaan vaikuttivat olennaisesti lehden julkaisun jatkumiseen vaikeinakin aikoina.

Seuraavaksi puhui Martti Lahti, nuoremman Lähikuva-sukupolven edustaja, joka oli tuttu näky opintopiireissä. Lahden panos Lähikuvaan tuli luontevasti akateemisia teitä pitkin ja hän vaikuttikin olennaisesti lehden sisällön muuttumiseen tieteellisempään ja tältä osin kunnianhimoisempaan suuntaan, mistä kertoi paljon puheenvuoron otsikko *Pienet piirit ja suuret ympyrät*. Lähikuvan päätoimittajana pitkään toiminut Lahti ei kaihtanut A.A. Milnen *Nalle Puhin* ja Edward B. Taylorin siteeraamista rinnakkain, ja korosti näin Lähikuvan asemaa populaarin ja elitistisen välimaastossa. Edelleen korkean ja matalan kulttuurin käsitteitä pohtien Lahti eteni puheenvuoroonsa miettimään tarkemmin Lähikuvan eri alueita yhdistävää roolia. Paitsi elokuvatutkimus itsessään, myös alasta kiinnostuneet tutkijat ja opiskelijat olivat nuoria 1980-luvulla, ja keskustelukanavat vähissä. Tähän lehden mentävään aukkoon Lähikuva tarjosi innokkaan ja omistautuneen, jo olemassa olevista julkaisuista

poikkeavan, foorumin. Honka-Halliloiden tavoin Lahti ei voinut olla mainitsematta pitkään jatkunutta Helsingin ja Turun "koulukunnan" välistä kilpailuasetelmaa – tosin virne suupielessä. Lahti korosti Lähikuvan monitieteellisyttä ja laajakatseisuutta käsitellyissä teemoissa, joissa ei ole kaihdettu ennakkoluottomia lähestymistapoja "ennen aikaansa", esimerkiksi mainittakoon verkko- ja pelitutkimus-teemat yhdistettynä taiteellisempaan audiovisuaalisen kulttuurin tutkimukseen.

Veijo Hietalan puheenvuoro kantoi otsikkoa *Akateeminen elokuva tutkimus – "kusta koeputkessa"?*. Hietala kiitti edeltäviä puhujia mukavien muistojen esiintuomisesta, mutta vakavoitui nopeasti analysoimaan elokuvajulkaisujen kenttää Suomessa ja eri tutkimussuuntausten maantieteellistä jakautumista. Kolme isoa yliopistokaupunkia, Tampere, Turku ja Helsinki, painottuvat kukin hieman eri tavoin puhuttaessa taiteen- ja kulttuuritutkimuksesta, ja samoin jokaisella kaupungilla on "oma" visuaalista kulttuuria ruotiva julkaisunsa: Tampereella julkaistaan

Tiedotustutkimus-lehteä, Turussa Lähikuvaa ja Helsingissä Filmihullua. Lähikuvalla oli alusta pitäen tiivis suhde nuoreen elokuva- ja televisiotutkimuksen oppiaineeseen, joka lopulta aloitti itsenäisenä oppiaineena Turun yliopistossa 1990-luvulle tultaessa. Elokuvatutkimuksen lehtorina toimiva Hietala kiitteli Lähikuvan omistautunutta tekijäkuntaa oppiaineen aktiivisesta avustamisesta. Lisäksi Hietala selvitti lyhyesti, mistä Filmihullun ja Lähikuvan, eli Helsingin ja Turun, filmiharrastajien, elokuvasta kirjoittavien ja elokuvatutkijoiden vastakkainasettelu juontaa juurensa.

Viimeisenä alustajana kuultiin Laura Saarenmaata, joka omiin kokemuksiinsa nojaten puhui otsikolla *"Kuka mä oon sanoon..." – mediatutkija elokuvakriitikkona*. Saarenmaa luonnehti itseään "Lähikuvan joustavan toimituskulttuurin hedelmäksi" päästyään julkaisemaan lehden kautta kirjoituksiaan sekä osallistumaan toimitustyöhön nuorena aloittelevana tutkijana. Saarenmaa huomautti myös olevansa tamperelainen ja kertoi sukupolvensa edustajana tuntevansa

kaupunkien väliset erottelut outoina. Pääasiassa Saarenmaa paneutui otsikkonsa mukaisesti kaksoisrooliinsa mediatutkijana ja elokuva-arvostelijana. Erityisen haasteellisena Saarenmaa piti sitä seikkaa, että mediakulttuurin tutkimuksen piirissä koulutuksensa saaneelle tarjottiin usein arvioitavaksi lähinnä massakomedioita, eikä juurikaan vakavasti otettavaa taide-elokuvaa. Myös elokuvakritiikin asema mietitytti Saarenmaata, sillä etenkin päivälehdissä kritiikit saavat usein väistyä mielenkiintoisempien ja populistisempien aiheiden tieltä.

Yleistä ja yhteistä keskusteluosuutta johti Lähikuvan päätoimittaja Susanna Paasonen ja siihen osallistuivat kaikki halukkaat paikalla olevat. Paasonen selvitti aluksi keskustelun pohjaksi sitä, mitä Lähikuvan ja muiden vastaavien pienten tieteellisten julkaisujen toimittaminen ja tekeminen tällä hetkellä vaatii. Tämän jälkeen keskusteltiin yleisesti elokuvatutkimuksen ja -journalismin suhteesta ja tulevaisuudesta.

Johanna Siik

KÄÄNNEKOHTIA LÄHIKUVAN HISTORIASSA

1963 Loppuvuodesta 1963 Turun elokuvakerho ilmoittaa perustavansa oman kerholehden ja julkaisee neljä "tunnustelusivua" Turun yliopiston pohjalaisen osakunnan Häjä-lehdessä.

1964 Ensimmäiset Lähikuvat ilmestyvät 1964–65.

1978–84 Lähikuva Turun elokuvakerhon vihkomainen kerholehti.

1985 Lähikuvan ulkoisessa tyylissä tapahtuu muutos ammatillisempaan suuntaan, myös lehden koko kasvaa; Suomen elokuvantutkimuksen seura (SETS) perustetaan.

1987 Lähikuvan numero 4/1987 ensimmäinen lehti, jossa julkaisijoina myös SETS ja Varsinais-Suomen elokuvakeskus (VSEK).

1990 Lähikuva-yhdistys ry. perustetaan.

1991 Lähikuvan 4/1991 julkaisijoiksi tulevat mukaan Turun yliopiston elokuva- ja televisiotieteen oppiaine (sittemmin mediatutkimus) sekä Lähikuva-yhdistys ry.

2002 Lähikuvan numerosta 3/2002 lähtien julkaisijaksi tulee myös Laurea-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma.